

УДК [711.4:711.55+338.48-53:556] (477.83)

Данилко Н. Я.,

*Асистент кафедри містобудування**Національного університету**«Львівська політехніка»*

danylkonatalka@gmail.com

orcid.org/0000-0002-6481-5247

ПРОЕКОЛОГІЧНІ УРБАНІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ У ФОРМУВАННІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОДОЙМ

Анотація: стаття висвітлює проблему формування зв'язків природного та антропогенного середовища і її відображення у проекологічних концепціях розвитку урбанізованих територій. Зміна цінностей та підходів до управління водними ресурсами визначає потребу інтеграції природного середовища, зокрема водойм, у міську структуру, формуючи програми та концепції сталого розвитку на усіх рівнях розвитку.

Ключові слова: проекологічні концепції, водойми, рекреаційні території, природне середовище, антропогенне середовище.

Розростання забудованих територій вже у ХХ столітті призвело до розвитку проекологічних концепцій спрямованих на збереження природних – натуральних елементів у середовищі та сприяти контакту людини з ним. В першу чергу контакт антропогенного та природного середовища спрямований на рекреаційні та мікрокліматичні потреби населення міста.

Середовище проживання повинно бути так функціонально розплановане, щоб людина не втрачала зайвої енергії на пошук атракційних місць відпочинку. Коли відомо куди іти, сили тратяться лише на комунікацію [1]. Разом з тим відмічається зменшення «рухливості» рекреантів при наявності приватних територій (однородинні чи спарені будинки з прибудинковими територіями) [1].

Характерною ознакою сучасної агломерації є втрата ідеї корисного сусідства функціональних територій, внаслідок чого рекреаційні території знаходяться безпосередньо під впливом міських конфліктів [1]. Конфлікти міської рекреації з міським середовищем провокують пошук доступної рекреації за межами міста, але з умовою доброго сполучення між ними – у межах приміської зони, метрополітального ареалу, агломерації тощо. Міська інфраструктура та приміська зона, в сумі складають функціонально і природничо єдине ціле. Відкриті території міста утворюють зв'язки, переходячи у відкриті території приміської зони, таким чином формуючи своє продовження за містом (екокоридори, природні осі).

Зв'язок міста та природного середовища формується завдяки природним елементам, які: безпосередньо примикають до міської забудови на віддалі 1-3 км, - території розташовані вздовж основних транспортних потоків, прибережні території, частини рельєфу, що домінують в ландшафті, а також територіям що примикають до пам'яток культури, історії, унікальних природних комплексів чи об'єктів масового відвідування [2], що виконують, в переважній своїй більшості, роль рекреаційних територій.

Спроби зупинити просторову експансію міст та знайти рівновагу між містом та збереженою природою вилилася у ряд містобудівних концепцій:

- *Концепція Е. Говарда увійшла в класику теорії урбаністики і є цінною на сьогоднішній день за рахунок ідеї чіткого обмеження границь міста і їх контролю, а також обмежено кількості населення у містах сателітах біля великих міст [3], завдяки чому максимально наближено мешканця до природи, а місця проживання та праці плануються у доступності пішохідної доступності до зелених просторів .*

- *Концепція лінійних передмість Сорія-і-Мати з точки зору врахування природничої основи та навколишнього середовища є цікавою, адже дозволяла безпосередній контакт людини з природою, Позитивним аспектом даної теорії також є врахування візуальних осей та збереження природних цінних територій (зелених насаджень, рік та озер) [3].*

- *Екополіс (Вернадський, Бойден, Пол Даунтон, Сим ванн дер Рин) концепція у якій місто має характеристики екосистеми, мешканці якого створюють свою біосферу, так звану – ноосферу, котра існує паралельно з природньою. Місто заплановане відповідно до потреб людини у внутрішній структурі якого архітектурні форми пристосовані до людини, зелені території та водні поверхні створюють ілюзію входження природи до міста і ділять міську тканину на частини – «субміста», створення соціального простору через забезпечення приватного середовища. [1].*

- *Тенденція до формування екологічних коридорів тобто формування територіально-цілісної системи, що утворюється природними регіонами і сполучається між собою природніми коридорами. Буферні зони створюються навколо коридорів та регіонів з метою збереження цінності природи. Система тісно пов'язана з ситемами розселення населення появляється вже у 1970-х роках. [4].*

Передбачається, що міста і в подальшому будуть розповзатись та розростатись, ущільнюючи міську забудову, Т. Зіпсер [5] визначає «трикутно-ланцюгову» модель розвитку міст, сторони якої формуються комунікаційними шляхами з нанизуванням на них точок концентрації поміж якими зберігається вільний простір – природний або менш антропогенно змінений ландшафт.

Незабітовська [6] називає це зміною тріади Вітрувія і здійснює співставлення (таблиця 1.1.), що свідчить про укрупнення масштабу людської діяльності та її вплив на розвиток середовища, що підтверджується ідеєю сталого розвитку та сучасними світовими тенденціями формування збалансованої міської мережі.

Таблиця 1.1.

Зіставлення тріади Вітрувія із сучасними концепціями [6]

Античність (Вітрувій)	Модернізм (Ле Корбюз'є)	Сучасність (Сталий розвиток)
міцність	конструкція	екологія
користь	функція (зв'язок з природою)	економія
краса	форма	суспільство

Рапорт європейської комісії наголошує на екологічних підходах до розвитку територій на місцевому рівні з максимально можливим зменшенням забудови на територіях попередньо не змінених та доступністю місцевих громадських відкритих територій (площею більше 0,5 га) та побутових послуг в межах 300 м від місця проживання [7].

Це все підтверджує потребу інтегрованої схеми сталого розвитку, коли «суспільство», «культура і природа» та «індустрія туризму» взаємодіють та перетікають одна в одну [8] (Панченко, 2009). Одним із прикладів такого розвитку можна навести програму розвитку водних ресурсів у «Лодзь мудро використовує воду („Łódź mądrze korzysta z wody”)» та концепція «Блакитно-зелена мережа Лодзі». Остання опираються на гідрографічну мережу, формуючи рекреаційні території, покращуючи комунікаційні зв'язки територій в місті та поза містом між собою, регулюючи мікроклімат, санітарний стан та привабливість середовища. Заходи по впровадженню концепції опираються на відновлення водотоків, очищення рекреаційних ставів, формування каскаду ставів у структурі міста, а також «сухих» водойм, що мають на меті покращити санітарний стан води використовуючи біологічні методи очищення водойм та одночасно збільшуючи кількість водних об'єктів для рекреації.[9]. Дана програма є прикладом багатозадачного способу вирішення проблем міста.

Проблеми використання водних ресурсів у містах (надмірна кількість під час злив, часті посухи, забруднені водойми, «міський острів тепла») та отриманий досвід з новітніми технологіями визначають зміну традиційного підходу до формування водних ресурсів – із зміною сприйняття водойми як отримувача стічних вод чи естетичного елемент середовища, на системний підхід – де водна мережа частина екосистеми, забезпечує якість життя, понижує вартість та підтримує взаємодію водної мережі та міста [10]. Популярні

концепції формування дощових садів, використання та накопичення дощової води, відновлення та біологічні способи очищення водою у ландшафтних парках, що одночасно є і елементами естетичного наповнення середовища є прикладами системного підходу до управління водним ресурсом з його збереженням та економією затрат на заходи щодо цього.

Таблиця 1.2.

Співставлення традиційного та системного підходу до використання води.

Традиційний підхід	Системний підхід
Забезпечення питною водою	Забезпечення питною водою та її поновне використання
Очищення стічних води	Локальне очищення стічних вод
Відведення дощової води	Збирання дощової води та розпорошене її очищення

Проекологічні концепції формування взаємодії антропогенного та природного середовища появилися, ще на початку ХХ століття, популярність їх зростає та розвивається і вимагає змін, зокрема, до підходів управління рекреаційними територіями та водними ресурсами. Останні в силу своєї природи відносяться до територій із найбільш збереженим природним середовищем, що дозволяє виконувати їм ряд супутніх завдань, спрямованих на покращення екологічного стану середовища та його подальшого сталого розвитку.

Література:

1. Sołowiej D. Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych / D. Sołowiej – Poznań: Wyd. nauk. UAM, 1992.
2. Краткий справочник архитектора: Ландшафтная архитектура. Под ред. И.Д. Родочкина. — Киев: Будивельник, 1990.
3. Rozanska A. Krogulec T. W kregu idei miasta ogrodu / Przyroda I miasto. – Т.6. - С.73-74. – с.73-86 – ISBN 83-7244-574-5.
4. Екологічні коридори – «зелені шляхи» (зарубіжний досвід) / Б. Посацький // Досвід та перспективи розв. міст України : зб. наук. пр. / Укр. держ. наук.-дослід. ін-т проектув. міст «Діпромісто» ім. Ю. М. Білоконя, Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. – К., 2010. – Вип. 19 : Екологічні аспекти містобудування. – С. 91–98.
5. Zipser T. Przyszłość miasta w świetle modelowań. // *Креативний урбанізм: до століття містобудівної освіти у Львівській політехніці.* – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – с. 67-71.
6. Niezabitowska E.-D. Metody i techniki badawcze w architekturze/ Niezabitowska E.-D. - Gliwice: Wydawnictwo politechniki Śląskiej, 2011.

7. Jakobczyk-Gryszkiewicz J., Dyba W., Marcińczak Sz., Tanaś Sł. Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w Łodzi. Plany perspektywy. – Łódź: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 2008.
8. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище: архіт., природа, інфраструктура [Монографія] / Т.Ф. Панченко. – К: Логос, 2009. -176 с.
9. Singer M. Projekt „Błękitno-Zielona Łódź”[Електронний ресурс]. Доступ: http://www.uni-logistics.uni.lodz.pl/pliki/Artykul_Singer_Malgorzata_Blekitno-zielona_Lodz.pdf. Дата звернення: 05.04.2018.
10. Kruze K., Żelewski Ł., Włodarczyk R. Rola zieleni miejskiej w mieście przyszłości - Błękitno-Zielona Sieć Łodzi / Kruze K., Żelewski Ł., Włodarczyk R.. – Łódź, 2006 – 45 s.

Аннотация

Данилко Н. Я., ассистент кафедры градостроительства Национального университета «Львовская политехника».

Проэкологические урбанистические концепции в формировании рекреационных территорий с использованием водоемов.

Статья освещает проблему формирования связей природного и антропогенного среды и ее отражение в про-экологических концепциях развития урбанизированных территорий. Изменение ценностей и подходов к управлению водными ресурсами определяет потребность интеграции природной среды, в том числе водоемов, в городскую структуру, формируя программы и концепции устойчивого развития на всех уровнях развития.

Ключевые слова: проэкологические концепции, водоемы, рекреационные территории, естественная среда, антропогенная среда.

Annotation

Danylko N. Ya., Assistant of Department of Urban Planning and Design of the National University "Lviv Polytechnic"

Proecological urban concepts in the formation of recreational areas using water reserves.

The article highlights the problem of forming the connections of the natural and anthropogenic environment and its reflection in the pro-ecological concepts of the development of urbanized territories. Changing values and approaches to water management determines the need for integration of the natural environment, in particular reservoirs, into the urban structure, developing programs and concepts of sustainable development at all levels of development.

The open areas of the city form bonds, moving into open areas of the suburban area, thus forming their continuation beyond the city (eco-corridors, natural axes). The characteristic feature of modern agglomeration is the loss of the idea of the useful neighborhood of functional territories, resulting in recreational areas being

directly influenced by urban conflicts Attempts to stop the spatial expansion of cities and to find the balance between the city and nature preserved resulted in a number of urban conceptions. The enlargement of the scale of human activity and its influence on the development of the environment have taken place, which is confirmed by the idea of sustainable development and modern world tendencies of forming a balanced city network. All this confirms the need for an integrated sustainable development scheme. Problems of using water resources in cities and the experience gained with the latest technologies determine the change of the traditional approach to the formation of water resources - with the change of perception of the reservoir as the recipient of sewage or aesthetic element of the environment, on a systematic approach - where the water network is part of the ecosystem, provides quality of life, reduces cost and supports the interaction of the water network and the city.

The pro-ecological concepts of the formation of the interaction of anthropogenic and natural environment appeared in the early twentieth century, their popularity is growing and evolving and requires changes, in particular, to the approaches to the management of recreational areas and water resources. The latter, by virtue of their nature, belong to the territories with the most preserved natural environment, which allows them to perform a series of related tasks aimed at improving the environmental state of the environment and its further sustainable development.

Keywords: pro-ecological concepts, reservoirs, recreational territories, natural environment, anthropogenic environment.

УДК 711.4

Древаль І.В.,

д. арх., професор кафедри містобудування

Харківського національного університету

міського господарства імені О. М. Бекетова,

dreval3000@gmail.com, код ORCID: [0000-0002-8157-1467](https://orcid.org/0000-0002-8157-1467)

АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИЙ РОЗВИТОК ЗАЛІЗНИЧНИХ ВОКЗАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Анотація: в роботі розглядаються актуальні аспекти архітектурно-містобудівного розвитку залізничних вокзальних комплексів в контексті національної транспортної стратегії України. Проаналізовано ситуацію розвитку ЗВК України на сучасному етапі, виявило основні його стимули та